



Serviceplan för Oskarshamns och Västerviks kommuner 2025-2030

Antaget av: Kommunstyrelsen 2025-06-16 § 167
Giltighetstid: 2025-2030
Gäller för: Västerviks kommunkoncern
Dokumentansvarig: Enheten för samhällsbyggnad

Syfte

En serviceplan har till syfte att styra insatser mot en god servicenivå vad gäller kommersiell service för invånarna i Oskarshamns och Västerviks kommuner. I första hand är det i landsbygderna och mindre orter som en god servicenivå behöver säkerställas inom rimligt avstånd. Målsättningen är att servicenivån ska bidra till att människor vill och kan bo, leva och verka i landsbygderna.

Serviceplanen ska dels synliggöra och ge en helhetsbild av den service som finns på landsbygden idag, dels ge ökad kunskap och förståelse för landsbygdernas utmaningar och behov. Innehållet ska fungera som ett underlag för aktörer som vill utveckla landsbygderna. Serviceplanen ska även vara ett stöd och ett komplement till kommunernas andra strategiska dokument samt vara koordinerad med regionens serviceplan. Serviceplanen utgör också ett underlag till översiktlig planering. Samordnade servicelösningar för en bred grupp av medborgare på strategiska platser gynnar kommunens utveckling och kan åstadkommas genom samverkan.

En aktuell serviceplan är ett villkor för att kommuner och näringsidkare ska kunna söka nationella och regionala stöd från exempelvis Tillväxtverket och Region Kalmar län för utveckling av service på landsbygden. Förordning (SFS 2000:284) om stöd till kommersiell service säger i §6 "Stöd får lämnas endast om kommunen har planerat varuförsörjningen på ett sådant sätt att behovet av stöd kan bedömas". Därför utgör serviceplanen ett instrument för att stärka landsbygdens näringslivsutveckling.

Vår gemensamma serviceplan med tillhörande handlingsplan säkerställer en fortsatt samverkan och möjligt samarbete i frågor kring utvecklad service i norra Kalmar län

Klargöranden

Begreppet kommersiell service avser invånares och verksamheters tillgång till livs- och drivmedel men också apoteks-, post- och pakettjänster samt betaltjänster. Övrig kommersiell service innefattar ombud för spel- och Systembolaget, en samlokalisering av flera paketaktörer samt paketboxar.

Uppföljning och revidering

Dokumentet följs upp årligen av kommunernas ansvariga tjänsteperson för landsbygdsutveckling. Revidering görs vid behov.



Innehåll

Serviceplan för Oskarshamns och Västerviks kommuner 2025-2030	1
Syfte	1
Klargöranden	1
Uppföljning och revidering	1
Inledning	4
Vad är service.....	4
Initiativ till gemensam serviceplan	5
Olika aktörer främjar kommersiell service	7
Region Kalmar Län	7
Länsstyrelsen	7
Kommuner	7
Livsmedelsbutiker	7
Ideella krafter.....	7
Övriga utvecklingsaktörer.....	8
Butiker 2025.....	8
Oskarshamn	8
Västervik	8
Önskvärda butikslägen.....	8
Särskilt driftsstöd i sårbara och utsatta områden	9
Butiker i Västerviks kommun	9
Butiker i Oskarshamns kommun.....	9
Regionalt serviceprogram, RSP.....	10
Förutsättningar	10
Olika servicebehov	10
Digitalisering	11
Beredskap	12
Hållbarhet	12
Handlingsplan	13
Kommuners olika roller för stärkt service	13
Bilaga 1.....	17
Kommersiell service utanför de större centralorterna.....	17
Dagligvarubutik.....	17



Kontantuttag.....	18
Posttjänster.....	19
Drivmedel.....	20
Apotek och ombud	21
Betalningsförmedling.....	23
Hantering av dagskassa.....	24
Bilaga 2.....	25
Sammanställning av butiker utanför centralorterna	25



Inledning

Västerviks kommun och Oskarshamns kommun i Region Kalmar län har likartade förutsättningar för service på landsbygden. Kommunerna väljer att göra en gemensam plan för de båda kommunerna då vi anser att ett samarbete kan ge effekt när det skapas gemensamma ambitioner från två kommuner. Kommunerna har delvis olika arbetssätt och kan genom en formell samverkan lära av varandra. Vi lever i en föränderlig värld där pandemin, det ekonomiska läget och ökat fokus på beredskap har givit nya insikter och verktyg för att utveckla service över hela kommunens geografi.

Kommuninvånarens efterfrågan på service är gränsöverskridande. Invånare befinner sig alltid i mitten av sitt omland och administrativa gränser är sällan relevant för invånaren när det gäller service. En serviceplan utgör även en beskrivning av allmänna förutsättningar för utveckling på landsbygderna och i mindre tätorter. Landsbygderna påverkas av många frågor som infrastruktur, äldreomsorg och skola men serviceplanen fokuserar på just kommersiell service.

Vad är service

Kommersiell service avser invånarens och verksamheters tillgång till livs- och drivmedel men också apoteks-, post- och pakettjänster samt grundläggande betaltjänster. Övrig kommersiell service innefattar ombud för spel- och Systembolaget, en samlokalisering av flera paketaktörer samt paketboxar.

Begreppet service är dock bredare beroende på vem som tillfrågas och vem som är huvudman. Huvudman för kommersiell service är ofta näringslivet, medan kommun, region, stat och föreningsliv är ansvarig för andra typer av service. Ansvar för olika typer av service kan visas på följande sätt:

Kommersiell service: Dagligvaruhandel Drivmedel Grundläggande betaltjänster (kontanter, betalningsförmedling, dagskassahantering) Post och paket Apotekstjänster	Kommunal offentlig service: Skola Bibliotek Särskilt boende Idrottsanläggningar Offentliga toaletter Återvinningscentraler, återvinningstationer
Regional offentlig service: Hälsa- och sjukvård Folktandvård Kollektivtrafik	Ideell service: Intresseföreningar Möteslokaler
Övrig service: Servicepunkter, ombudsverksamhet för Systembolaget, ombud för Svenska Spel/ATG och biljettombud för kollektivtrafik.	



I Västerviks kommun är det 5 procent av invånarna som har längre än 10 km till en dagligvarubutik. Nordvästra kommundelen, inlandet i mellersta kommunen, sydligaste kommundelen samt skärgården är platser där servicen har lägst tillgänglighet. Alla dessa geografier är glesa områden. Även i Oskarshamns kommun är det 5 procent av invånarna som har längre än 10 km till dagligvarubutik. Framförallt är det områdena i sydvästra kommunen, norra kommunen samt i skärgården som har långa avstånd till service.

Utbudet av kommersiell service har varit relativt stabilt över det senaste decenniet. Butiker har stängt men ofta åter-öppnats med ny ägare inom kort. Återkommande sker ägarbyten och även generationsskiften har skett. Lönsamheten är en utmaning och ofta behövs fler ben att stå på för en lanthandlare, särskilt i de mindre orterna. De butiker som erbjuder mer service än att enbart handla dagligvaror har visat sig stabilare. Det kan vara besöksnärlighetsverksamhet, catering, lunchservering eller ett bredare sortiment av lokalproducerade varor som gör att butiken sticker ut och lockar kunder. Det finns fortsatt risk för så låg lönsamhet i flera butiker att de riskerar nedläggning.

Det är av stor vikt för kommunerna att bevaka läget inom kommersiell service då det drabbar orters attraktivitet om butiken lägger ned verksamheten. Fokus är också på att säkerställa att butikerna kan finansiera sina utvecklingsidéer, via exempelvis utvecklingsmedel till kommersiell service från Region Kalmar län.

Då den digitala utvecklingen går snabbt framåt med exempelvis obemannade butiker och paketboxar finns möjlighet för nyetablering i orter där servicen sedan tidigare har försvunnit. Det ser kommunerna positivt på och välkomnar.

Initiativ till gemensam serviceplan

Initiativet kring samverkan i frågor kring kommersiell service mellan Oskarshamns och Västerviks kommuner som har mynnat ut i en gemensam serviceplan kommer från projektet "Gemensam serviceutveckling i Misterhults- och Blankaholmsbygden" som drevs av kommunerna med finansiering från Region Kalmar län och Tillväxtverket. Projektet beslutades om 2019 och pågick under 2020 - 2022. Projektet syftade till att ta ett helhetsgrepp främst kring det glesa gränsområdet mellan kommunerna. Framtagande av en serviceplan var ett verktyg som identifierades för att även fortsättningsvis gemensamt jobba med att bibehålla service och utvärdera möjliga utvecklingsinsatser.

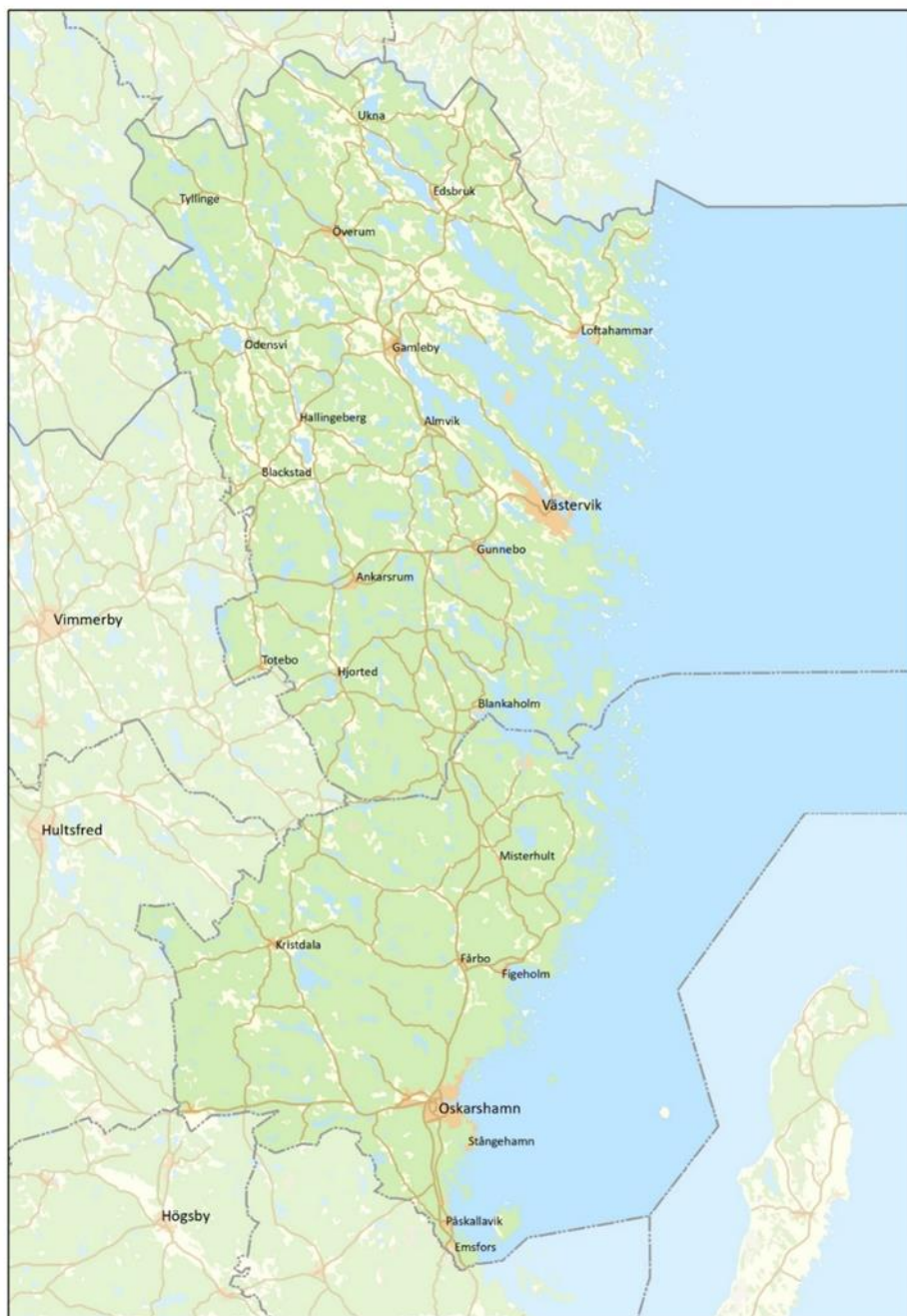
Det finns ett trafik- och personflöde över kommungränsen och en gemensam efterfrågan på service mellan kommunerna i området kring Blankaholm och Misterhult. Topografin i öster, med många djupa vikar och skärgården, styr hur invånarna naturligt förflyttat sig till exempel för att göra inköp, besöka större orter eller uppsöka vård och det är just gränsområdet som gjort att vi valt att samverka kring kommersiell service på landsbygden. Gränsområden är extra utsatta när det kommer till brist på service.

Västerviks kommun har länsgräns och även servicen i södra Östergötland är gles. Åtvidaberg, Valdemarsvik och Kinda har viss service men i de flesta fall gynnas inte invånare i Västerviks kommun av service från Östergötland. Snarare bidrar service i



Västerviks kommun över länsgränsen. Inom Kalmar län gynnas invånare i något högre grad av grannkommunernas service.

Norra delen av Oskarshamns kommun gynnas av butik i Blankaholm. Invånare i Bockara tar del av utbudet i Högsby kommun. Påskallavik har ett upptagningsområde som sträcker sig in i Mönsterås kommun.



Karta över kommunernas gemensamma geografi.



Olika aktörer främjar kommersiell service

Region Kalmar Län

Region Kalmar län ansvarar för hanteringen av stöd till kommersiell service, så som investeringsstöd, särskilt driftsstöd till utsatta glesbygdsbutiker via Tillväxtverket, servicebidrag och hemsändningsbidrag. Region Kalmar ansvarar för genomförandet av regionalt serviceprogram, RSP, i Kalmar län. Dessutom ansvarar regionen för viktig medborgarservice som hälso- och sjukvård, tandvård och kollektivtrafik samt samordnar frågor kring kommersiell service i länet.

Region Kalmar län erbjuder följande stöd

- Investeringsstöd till kommersiell service (exempelvis för ombyggnad, utrustning och kompetenshöjande insatser för butiken)
- Servicebidrag (för att överbrygga tillfällig ekonomisk svacka i en butik)
- Särskilt driftstöd i sårbara och utsatt områden (låg omsättning, 10 km till annan butik och åretruntöppet)
- Hemsändningsbidrag (sökts av kommuner)

Mer information om regionala stöd finns i det regionala serviceprogrammet, RSP.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bevakar om möjligheten att använda *grundläggande betaltjänster* är tillräcklig och motsvarar behoven i samhället. Grundläggande betaltjänster handlar om att alla personer ska kunna betala räkningar och ta ut kontanter oavsett var i landet man bor. Företag, föreningar och andra organisationer ska kunna sätta in sina dagskassor på bankkonton. Vanligtvis är det lokala handlare som ställer upp och agerar betaltjänstombud.

Kommuner

Kommunen ansvarar för att genomföra serviceplanen i samverkan med andra aktörer för att bidra till en god service på landsbygden. Kommunen har möjlighet att stötta initiativ på olika sätt. Via handlingsplanen nedan listas kommunens möjligheter att bidra till en positiv serviceutveckling.

Livsmedelsbutiker

Butiksinnehavarens roll är att driva butiken på bästa sätt. Det kan butiksägaren göra genom att bidra till gott samarbetsklimat på orten, lyssna in kundernas behov och ta in önskade varor i sitt sortiment. Butiksägarna kan också efter förmåga delta i regionala och kommunala dialoger om service. Om möjligt, kan butikerna erbjuda hemsändning till kunderna och åta sig uppdrag som kommunal servicepunkt.

Ideella krafter

Föreningslivet kan visa på behov av grundläggande kommersiell service på landsbygden. Lokalsamhället har möjlighet att initiera och driva allmännyttiga utvecklingsprojekt samt bidra till god samverkan och dialog med kommun, region och butiksinnehavare.



Övriga utvecklingsaktörer

Andra viktiga främjare av kommersiell service är exempelvis Coompanion Kalmar län och Leaderområdena. Coompanion arbetar med råd och stöd till kooperativt företagande, exempelvis när en butik bedrivs som en ekonomisk förening. Den här lösningen blir ofta aktuell när bygden själva vill driva butiken vidare och investera vinsten i verksamheten utan att ta ut vinst.

Runtom i Sverige bedrivs landsbygdsutveckling inom Leaderområden. I Oskarshamns och Västerviks kommuner heter Leaderområdena Kustlandet och Astrid Lindgrens hembygd. Områdena drivs av ideella föreningar där kommunerna har en roll som medfinansier och en roll som styrelseledamot. Flera projekt har genom åren fokuserat på att öka servicen i områdenas landsbygder. Hit kan ideella, offentliga och privata aktörer vända sig för att finansiera sina idéer om utvecklad service.

Butiker 2025

På dessa platser i kommunerna har det under 2025 drivits livsmedelsbutik utanför kommunens centralorter.

Oskarshamn

- Coop Påskallavik
- Coop Fårbo
- Coop Figeholm
- Coop Kristdala
- Nära dej Kristdala
- Sommarbutik i Klintemåla gästhamn

Västervik

- Ukna diversehandel
- Coop Edsbruk
- Coop Överum
- Ica Loftahammar
- Ica Gamleby
- Odensvi Lanthandel
- Hasselö handelsboa
- Gunnebo Handlarn
- Coop Ankarsrum
- Totebo matbutik
- Hjorted nära dej
- Blankaholms lanthandel

Önskvärda butikslägen

Önskvärda tillkommande butikslägen för kommersiell service året runt är Bockara och Misterhult i Oskarshamns kommun samt Blackstad och Almvik i Västerviks kommun. Att ha tillgång till dagligvaror stärker orternas övriga service, ger möjlighet att driva närings-



verksamhet och att även möta besökares behov av service. De utpekade platserna är orter eller byar med låga invånarantal men med stora omland och lång resväg till större butik. På flera av platserna har butiker har funnits i under senaste decennierna. Fler butiker i landsbygderna är dock önskvärt generellt, men grunden till etableringen bör vara marknadskrafter eller ideella krafter som tror på företagsidén. Utöver dagens livsmedelsbutiker finns även gårdsbutiker med enklare utbud av livsmedel som fyller viktiga funktioner och som möjligtvis kan utvecklas med bredare sortiment över tid.

Vissa butikslägen är extra viktiga för att ge service till kommunernas skärgårdsbefolkning. Dessa butiker finns i Loftahammar, Hasselö, Gunnebo, Blankaholm, Klintemåla, Figeholm samt Påskallavik.

Särskilt driftsstöd i sårbara och utsatta områden

Butiker i Västerviks kommun

Butiker i särskilt glesa geografier finns i princip enbart i Västerviks. Butikerna har långt till större butiker (över 10 km) och har en låg omsättning. För att butikerna ändå ska finnas kvar finns regionala stöd tillgängliga utifrån dessa parametrar. Butikerna finns år 2025 i dessa orter:

- Blankaholm
- Totebo
- Gunnebo
- Odensvi
- Ukna

Utifrån parametrar som avstånd, social sammansättning och pendlingsstråk är även Hasselö och Loftahammar sårbara butikslägen, samt även Hjorted där det idag enbart finns butik med ej fullsortiment. Om en butik etablerades i Blackstad skulle den kvalificera sig som en butik i särskilt gles geografi.

Butiker i Oskarshamns kommun

Då det i Kristdala år 2025 finns två livsmedelsbutiker begränsas möjligheten för stöd. Detsamma gäller för butiker i Fårbo respektive Figeholm då avståndet är under den stipulerade milen som krävs för att överväga stödmöjligheter. Butiken i Figeholm har en särskilt viktig funktion som servicegivare till skärgården. Butiken i Påskallavik har dock en mil till närmaste större butik och kan definieras som att ligga i ett utsatt läge beroende på omsättning. Coops butiker i Oskarshamns kommun ingår och ägs av Coop Väst. Coop-butiker kan trots detta uppfylla kriterierna för låg omsättning som krävs för att få stöd, dock beräknas stödmöjligheten utifrån andra tilldelade stöd till butiker i hela området Coop Väst. Samtidigt är befintliga butiker viktiga för lokal service och i beredskapssyfte. Tillkommande butikslägen i mindre orter blir potentiellt stödberättigade (exempelvis Misterhult). I Klintemåla har det periodvis funnits en sommaröppen butik, dock ej fullsortiment, som fyller en viktig funktion för skärgårdsbefolkningen och det rörliga friluftslivet.



Regionalt serviceprogram, RSP

Region Kalmar län har liksom alla andra regioner ett regionalt serviceprogram (RSP) som är framtaget utifrån en analys av rådande förutsättningar i länet och som är kopplat till den regionala utvecklingsstrategin (RUS). Det regionala syftet är att prioritera insatser, samordna aktörer och skapa ökad samsyn i arbetet med att främja tillgängligheten till grundläggande kommersiell och viss offentlig service i länets landsbygder. Det regionala serviceprogrammet innehåller regional och lokal statistik kring landsbygdernas service samt även en landsbygdsanalys som stärker kommunernas planering kring service. Insatserna som görs för att utveckla kommersiell service i Oskarshamns och Västerviks kommuner baseras på regionalt serviceprogram och tillämpas i vår kommunsamverkan. I handlingsplanen för vår kommunsamverkan ingår arbetet med att förverkliga den regionala ambitionen i RSP.

Förutsättningar

De båda kommunerna har varsin centralort - Oskarshamn och Västervik - med majoriteten av kommunernas invånare och ett stort samlat serviceutbud. Bland de mindre orterna har Påskallavik, Kristdala, Figeholm och Fårbo flest invånare i Oskarshamns kommun och i Västervik är Gamleby näst störst, följt av Ankarsrum, Överum och Gunnebo.

Kommunerna har många likheter men trots den geografiska närheten finns flera skillnader som påverkar förhållningssätt och utmaningar. Till exempel är det olika ägarförhållanden på landsbygden i de båda kommunerna, där Coop Väst äger majoriteten av butikerna i Oskarshamns kommun. I Västerviks kommun ägs och drivs de flesta landsbygdsbutikerna lokalt. Vidare har kommunerna valt olika förhållningssätt till servicepunkter och hemsändningsbidrag och man ligger i olika faser i uppdatering och framtagande av styrdokument som till exempel översiktsplan.

Näringslivsstrukturen är också olika med varierade styrkor och möjligheter. Oskarshamn har flera av länets största privata arbetsgivare som skapar stor daglig inpendling av arbetskraft och skapar potential för ökat antal invånare. Västervik är en kommun med många små och medelstora företag, ofta med bas i den tillverkande industrin. De flesta företag finns inom tjänste- och servicesektorn och även de gröna näringarna har en framträdande plats. Västerviks kommun är en egen arbetsmarknadsregion med låg pendling.

I flera områden på landsbygderna, inte minst i kustområden, har besöksnäringen stor potential i båda kommunerna. Flera skärgårdsnära områden har stora besöksströmmar medan andra är relativt lågt exploaterade.

Olika servicebehov

För både unga och gamla människor boende på landsbygden, människor med funktionsvariationer och nyanlända som av olika orsaker inte har tillgång till körkort och bil eller



kollektivtrafik, kan det bli bekymmersamt att få tag på den service och de tjänster som man både behöver och önskar sig. De som inte kan ta del av ny teknik riskerar att marginaliseras och hamna utanför samhällets utveckling vad gäller e-tjänster och digital service.

För företag är tillgången till service på landsbygden en förutsättning för att kunna bedriva verksamhet. Försämrad tillgång till drivmedel, post- och paketutlämning och dagligvaror innebär konkurrensnackdelar med både ökade kostnader och tidsåtgång, något som påverkar lönsamheten i många branscher. Det lokala näringslivet kan stärka dagligvarubutikerna genom att handla i dessa butiker till sin verksamhet. Näringslivet tjänar på att gynna den lokala butiken då butikerna bidrar till attraktiva orter där människor vill bo och jobba. Dagligvarubutikerna har ofta postombud, vilket är viktigt för det lokala näringslivet.

Kontanthantering ställer krav på att det finns möjlighet att hantera kontanter som betalmedel för företag i landsbygderna. Att hantera och förvara kontantkassor är ett problem där möjligheter att växla in pengar saknas i närområdet. Bland internationella besökare finns det också ett behov av att kunna betala med kontanter eftersom utvecklingen av kortbetalning och digitala betalningslösningar inte är på samma sätt internationellt som i Sverige.

Föreningars behov av service som betaltjänster och kontanthantering finns kvar då inträden, försäljning och lotterier som betalas kontant är vanligt även om digitala betalningslösningar som Swish har ökat markant de senaste åren.

Koncentration av service i tätorter, stärkt ställning för stormarknader, kommersiell hemkörning av matkassar och en ökad arbetspendling minskar köptroheten i landsbygdernas butiker. Att hitta vägar för att bibehålla en rimlig servicenivå på landsbygden trots urbanisering, strukturomvandling och marknadskrafter är en landsomfattande utmaning. Allt fler e-handlar vilket ökar vikten av att ha postombud i närområdet.

Digitalisering

Den digitala omställningen påverkar alla och den kommersiella servicen och landsbygden är inget undantag. Digitalisering handlar om att använda ny digital teknik, system och lösningar för att verksamheter ska bli mer moderna, effektiva och flexibla. Organisationen Hela Sverige ska leva uttrycker det så här:

"Digital infrastruktur är en förutsättning för ett land i balans där alla kan vara en del av samhället. Det är också nödvändigt för demokratin – för att kunna hålla kontakt med myndigheter och ta del av nyheter och samhällsinformation. Bredband upphäver avstånden både när det gäller service, handel, utbildning, arbete, omvärldsbevakning, kultur, demokrati och den växande e-hälsan. Kort sagt: digital infrastruktur är en väldigt viktig fråga – extra mycket för den som har långa avstånd till myndigheter, service och fysiska kommunikationsmedel."

I kommunerna finns ett relativt väl utbyggt fibernät där kommunen och kommunala bolag varit viktiga drivkrafter. Mer finns att göra och ofta är det kommunernas mer perifera



områden som ännu saknar robust bredband. För att alla ska kunna ta del av den digitala servicen är det viktigt att fiberutbyggnaden och snabb mobiluppkoppling når alla invånare.

Den digitala mognaden hos invånare och företag har accelererat men det har också blivit en växande klyfta mellan individer som påverkar hur man kan ta del av de digitala möjligheter som erbjuds. Ett exempel på utmaning för det offentliga är att många samhällstjänster kräver att medborgaren kan identifiera sig med mobilt bank-id men som inte alla har möjlighet till.

Erbjudanden att beställa matkassar online från de stora livsmedelskedjorna är en möjlighet, men om det erbjuds hemkörning även i glesa geografier styrs av respektive kedja eller butik. Apoteken är en stor aktör inom e-handel, även när det gäller receptbelagda varor. E-handel där varorna levereras med pakethandelsdistributörer sker till ett antal utlämningsställen i kommunerna och till boxar. Paketboxar fungerar som obemannade utlämningsställen och finns på allt fler platser. Fortfarande är det en utmaning med leveranser sista milen i distributionsleden. Här kan innovation i transportindustrin med obemannade farkoster på väg, i luften och till sjöss utvecklas.

De äldre blir allt fler och förväntas bo kvar hemma längre med hjälp av ny teknik inom e-hälsa. Den här målgruppen förblir då i butikernas upptagningsområden längre och möjliggör för hemkörning av matkassar och annan service digital och fysisk.

Beredskap

En fungerande livsmedelsförsörjning är grundläggande för en god beredskap. Sveriges regering har tagit beslut om att stärka Sveriges beredskap. En viktig del av den civila beredskapen handlar om tillgången på mat och där livsmedelsbutikerna spelar en viktig roll för kommuners krisberedskap.

En trygg och robust livsmedelsförsörjning handlar om samarbeten genom hela livsmedelskedjan och där lanthandeln kan kopplas till beredskapslager av livsmedel och lager av lokalproducerade livsmedel. Samtidigt måste viktiga samhällssystem som transportinfrastruktur, elförsörjning, tele- och datakommunikationer fungera eller tillgängliggöras på specifika platser, men också tillgång till kontanthantering, rent vatten, reservkraft eller värmestugor/mötesplatser. Här kan en lanthandel bli en aktör och möta upp vissa servicebehov och i dialog med kommunerna.

Hållbarhet

Tillgängligheten till grundläggande kommersiell service spelar en avgörande roll för de förutsättningar som människor och företag har i våra landsbygdsområden. Att säkerställa eller förbättra tillgången till service påverkar en rad av de globala hållbarhetsmålen och kan bidra till samtliga tre dimensioner av hållbarhet. Tillgången på kommersiell service är en viktig del i att bygga robusta lokalsamhällen och där den lokala ekonomin stärks.

En god tillgänglighet till kommersiell service kan minska ojämlikheten genom att fler, oavsett deras socioekonomiska bakgrund eller geografiska plats, ges tillgång till viktiga



servicetjänster. Butiken är oftast en av bygdens viktigaste mötesplatser där information utbyts, samhällsinformation kan anslås och relationer stärkas. Digitala lösningar kan öka tillgängligheten men det finns också ett digitalt utanförskap som bör beaktas. Att säkerställa tillgång till dagligvaror, läkemedel genom exempelvis apoteksombud och betaltjänster bidrar till t ex god hälsa och välbefinnande.

Arbetet med att skapa attraktiv service i landsbygder kan påverka hållbar konsumtion och produktion genom utbudet som erbjuds, insatser för minskat matsvinn och hantering av avfall på ett mer hållbart sätt. Att rikta stöd och insatser som bidrar till ekonomisk hållbarhet hos servicegivarna är extra viktigt för långsiktig överlevnad och för att skapa förutsättningar att utveckla de sociala och ekologiska värdena. Klimatet kan påverkas positivt när människor har närmare till service vilket ger minskade transportbehov samtidigt som möjligheterna för lokala kretslopp ökar. Då medelåldern ökar, särskilt i landsbygderna, är butikerna viktiga för att erbjuda den äldre befolkningen god service då kollektivtrafiken inte ger tillräckliga alternativ i flera av kommunernas landsbygder.

Handlingsplan

Kopplat till serviceplanen och arbetet med landsbygdsutveckling har kommunerna definierat ett antal aktiviteter som sammanställs i en handlingsplan. Sammanhållande är kommunernas landsbygdsutvecklare dock i nära samverkan med kommunernas olika utpekade förvaltningar. Målet med handlingsplanen är att samla insatserna som kommunerna gör för att bidra till god service i hela kommunernas yta. Aktiviteterna är inte tidsatta då arbetet är av löpande karaktär.

Kommuners olika roller för stärkt service

Kommuner kan inte lämna ekonomiskt stöd till enskilda näringsidkare eller ge lokalt företräde i upphandlingar men kommunerna kan göra insatser kring samordning, planering, livsmiljöer och näringslivsutveckling.

- **Dialogarena;** nyttja medborgardialoger, enkäter och analyser för att lyfta servicebehovet, besöksnäringens koppling till kommersiell service arbeta med ortsanalyser och platsutveckling
- **Myndighetsutövare;** analysera kommunala kontaktytor, tillsyn- och tillståndavgifter utifrån ett landsbygdsperspektiv, rådgivning och kompetens
- **Kund;** nyttja möjligheter inom upphandling, avtal och servicepunkter, gränssnitt för hemtjänst och biståndsbedömning
- **Samhällsplanerare;** säkra planer och analyser, bl a genom PIPOS, olika strukturers samverkan, trafikplanering och servicepunkter
- **Näringslivsutvecklare;** dialogmöten, utbyten nätverkande med butiker, tillgängliga stöd, ge större plats för serviceutveckling i näringslivsarbetet
- **Samverkanspart;** delta aktivt på regional nivå samt samverka över kommungränserna



Aktivitet - vad	Hur	Vem
Bibehålla och stärka god samverkan mellan kommunerna i landsbygdsfrågor med fokus på kommersiell service.	Två gånger per år stämma av pågående insatser för stärkt service samt undersöka gemensamma möjligheter till utvecklingsinsatser.	Landsbygdsansvarig och kommunstyrelsen
Kommunens verksamheter handlar i landsbygdens butiker.	Uppmuntra inköp av dagligvaror till kommunala verksamheter via offentlig upphandling.	Landsbygdsansvarig i samverkan med Socialförvaltningen samt upphandlingsenheten
Kommunerna är uppdaterade på regionala landsbygdsatsningar.	Vara uppdaterad på regionala satsningar för landsbygdsutveckling genom exempelvis regionalt landsbygdsnätverk, nätverk för samplanering etc.	Landsbygdsansvarig
Kommunen har kunskap om det lokala serviceutbudet.	Årlig genomgång av serviceutbudet i de båda kommunerna.	Landsbygdsansvarig
Bidra till stärkta förutsättningar för kommersiell service på landsbygden.	Bevaka att kommunernas relevanta strategiska dokument tar hänsyn till serviceutvecklingen samt har beredskap för regeländringar. Hantera eventuell servicepunkt och hemsändningsbidrag.	Landsbygdsansvarig i samverkan med förvaltningar
Föra dialog med butiker och andra kommersiella aktörer	Ha kontinuerlig kontakt med butiker och andra	Landsbygdsansvarig i samverkan med näringslivsfunktion



(till exempel mack, apotek etc).	kommersiella serviceaktörer vid stödbehov eller nyetablering.	
Verkar för att de orter som idag har minst ett fast försäljningsställe som erbjuder livsmedel och/eller drivmedel ska kunna behålla sin service.	Stimulera samverkan och nätverk, samla olika typer av service hos butiker. Stödja butiksägaren i utvecklingsprocesser och finansiering. Initiera företagsrådgivning.	Landsbygdsansvarig i samverkan med näringslivsfunktion och destinationsbolag, lokala utvecklingsgrupper, civilsamhällets organisationer
Aktörerna inom kommersiell service är uppdaterade kring möjliga stöd för utveckling.	Löpande informera aktörer om tillgängliga projektstöd och investeringsstöd. Delta vid regionala eller nationella informationsträffar om aktuella stöd samt arbetet med regionalt serviceprogram.	Landsbygdsansvarig i samverkan med näringslivsfunktion
Bevaka butikernas roll inom försörjningsberedskap.	Dialog med relevanta aktörer som räddningstjänsten, Länsstyrelsen, regionen.	Landsbygdsansvarig i samverkan med räddningstjänst, beredskapsfunktion
Integrera service i samhällsplaneringen	Integrera och ta hänsyn till kommersiell service i kommunala styrdokument och insatser.	Landsbygdsansvarig i samverkan med förvaltningar
Stärk förståelsen för kommersiell service i den kommunala organisationen	Se över vilka kommunala enheter som har kontakt med lokala butiker och för dialog.	Landsbygdsansvarig i samverkan med förvaltningar och kommunala bolag



VÄSTERVIKS
KOMMUN

Kommunstyrelsens förvaltning

Enheten för samhällsbyggnad

Serviceplan för Oskarshamns och Västerviks kommuner 2025-2030



Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden



Oskarshamns
kommun



VÄSTERVIKS
KOMMUN



Bilaga 1

Kommersiell service utanför de större centralorterna

Dagligvarubutik

De flesta invånarna har tillgång till en dagligvarubutik med fullsortiment inom 10 km. Det gäller 34739 invånare (av ca 36 300) i Västervik och 25 533 invånare (av ca 27 000) i Oskarshamn. 95,7 procent av invånarna i Västerviks kommun har tillgång till butik inom 10 km. I Oskarshamns kommun har 94,5 procent av invånarna tillgång till butik inom 10 km.

Butiken i Hjorted klassas inte som fullsortimentsbutik. Extra långt till service har Västerviks nordvästra inland, Västerviks mellersta inland, området öster om Misterhult i Oskarshamns kommun samt skärgårdarna (Källa: Pipo's serviceanalys).



Områden med 10 km eller kortare resväg med bil till en butik med fullt utbud av dagligvaror är gråa, de ljusa områdena har över 10 km till en butik. Butikerna markeras med röd punkt.



Kontantuttag

Möjlighet till kontantuttag via bankomat saknas i större utsträckning i kommunernas landsbygder. Dock erbjuder flera av butikerna möjlighet att ta ut en mindre summa i kontanter i samband med köp. I Västervik har 31 135 invånare möjlighet till kontantuttag inom 1 mil. Ca 5 100 personer har över 1 mils avstånd. I Oskarshamn har 23 500 personer möjlighet till kontantuttag inom 1 mil, 3 348 personer har längre än 1 mil. Företag som har behov av att sätta in dagskassar kan enbart göra det i Gamleby, Västervik och Oskarshamn.



De blå punkterna visar möjlighet till någon form av kontantuttag, via bankkontor, ombud eller uttagsautomat. De gråa områdena är platser som har 10 km med bil eller kortare till kontantuttag. De ljusa områdena har längre avstånd.



Posttjänster

Tillgången till posttjänster som exempelvis att hämta och lämna post och paket finns på några ställen i kommunerna. Extra långt till service har åter igen Västerviks nordvästra samt västra inland, kustområdet öster om Misterhult samt skärgårdarna. I Västervik har ca 33 800 personer tillgång till posttjänster inom 10 km. 2400 invånare har över 10 km till posttjänster. I Oskarshamn har 25 533 personer tillgång till posttjänster inom 10 km, och ca 1400 invånare har över 10 km.





De mörkblåa punkterna visar posttjänster (ombud, företagscenter, paketutlämning, paketautomater). Gråa områden har 10 km eller kortare resväg med bil till posttjänster, de ljusa områdena har längre än 10 km.

Drivmedel

För drivmedel till personbil har 25 234 personer i Oskarshamns kommun under 10 km till en drivmedelsstation. Ca 1600 personer har över 10 km. I Västerviks kommun har ca 1300 personer mer än 10 km till en drivmedelsstation och ca 35 000 har drivmedel tillgängligt inom 10 km. Dock finns inte alla typer av drivmedel på alla orter vilket gör det svårt att analysera korrekta avstånd.



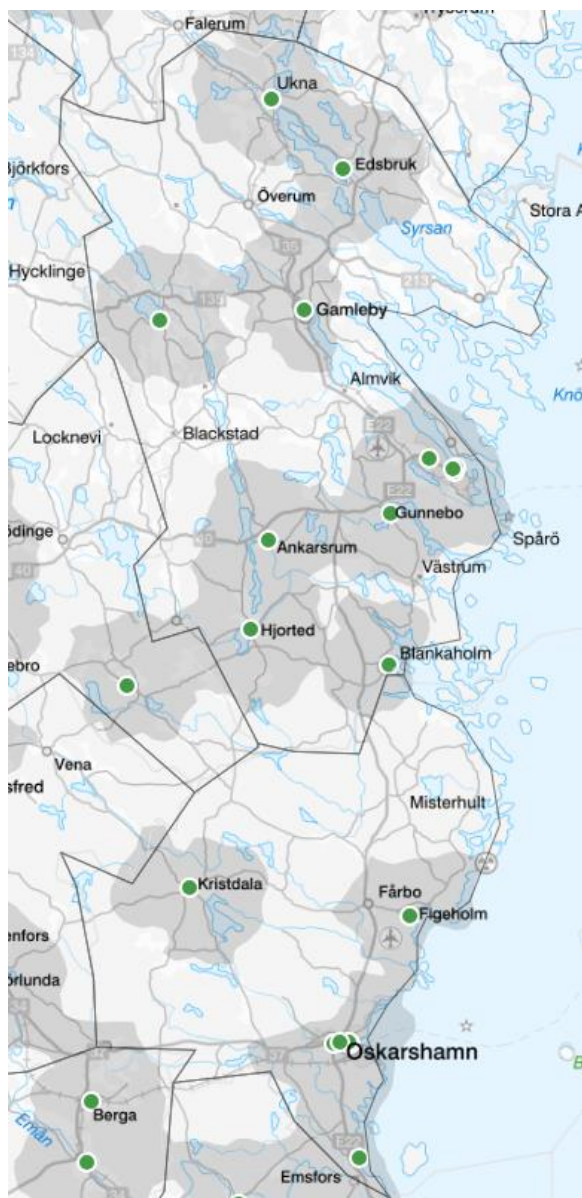


Områden som är mörkt grå har 10 km eller kortare resväg med bil till drivmedelsstation för personbil (observera att alla stationer inte har alla drivmedel samt att elbilsladdare inte finns med). Ljusa områden har längre än 10 km. De grå punkterna är drivmedelsstationer.

Apotek och ombud

I Västerviks kommun finns apotek på tre orter: Ankarsrum, Gamleby och Västervik. I Västervik har ca 32 500 personer tillgång till apoteksvaror inom 10 km. Ca 3800 invånare har mer än 10 km till ett apotek eller till ett apoteksombud.

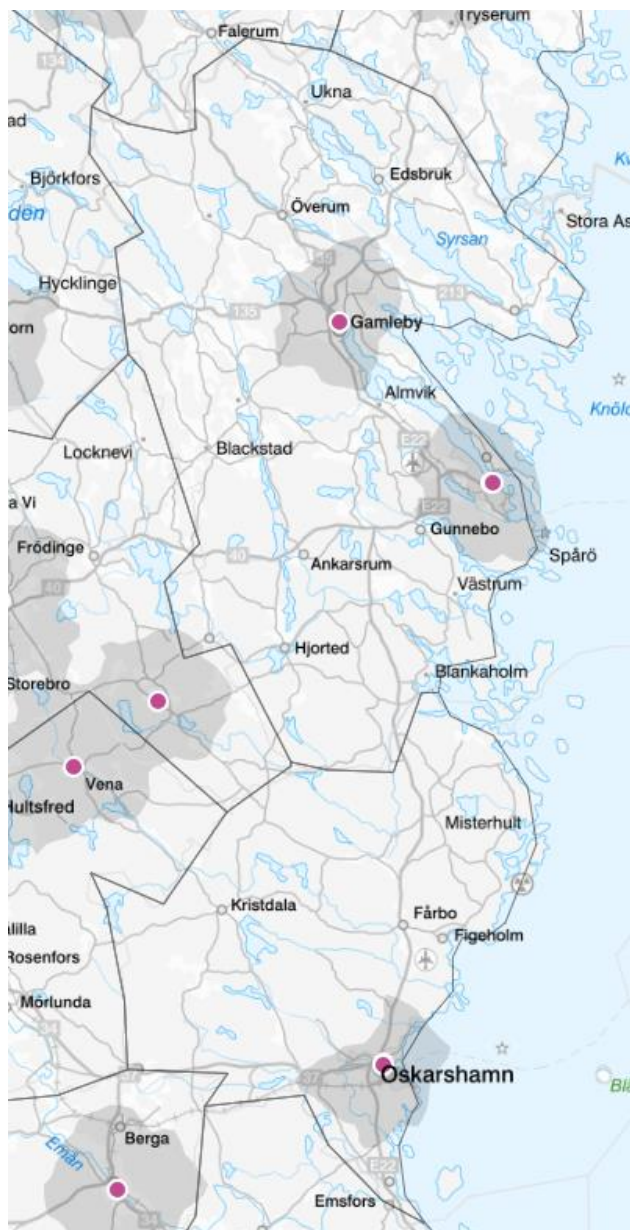
Oskarshamns kommun har apotek i centralorten. Via apotek och apoteksombud finns apoteksvaror tillgängliga inom 10 km för ca 25 400 invånare. Ca 1500 invånare har mer än 10 km till apotek eller apoteksombud.



De gröna punkterna är apotek eller apoteksombud. De gråna områdena har 10 km eller kortare restid med bil till ett apotek eller ett ombud. De ljusa områdena har längre.



Betalningsförmedling



De lila punkterna visar **betalningsförmedling**. I Oskarshamns och Västerviks kommun utgörs dessa av bankkontor i de större orterna. De gråa områdena visar platser med 10 km eller kortare restid med bil till betalningsförmedling. De ljusa platserna har längre avstånd.



Hantering av dagskassa



De gula punkterna visar platser där **dagskassa** kan sättas in. Dessa möjligheter finns via servicebox eller insättningsautomat i Gamleby, Västervik och Oskarshamn. De gråa områdena visar platser med 10 km eller närmare resväg med bil till dagskasseinsättning. De ljusa områdena har längre avstånd.



Bilaga 2

Sammanställning av butiker utanför centralorterna

Butiker Oskarshamn	Ombudsfunktion	Antal timmar öppet
Figeholm, Coop	Apoteksombud, Postnord, Systembolag	101 timmar/vecka
Fårbo, Coop	Postnord, Svenska spel.	112 timmar/vecka
Klintemåla, ej fullservice		Sommar- öppen
Kristdala, Coop	Apoteksombud, Postnord, Systembolag, ATG	77 timmar/vecka
Kristdala, Nära dej	Bring, DHL, Schenker, Budbee	84 timmar/vecka
Påskallavik, Coop	Apoteksombud, Svenska spel, apotek, Postnord	77 timmar/vecka
Butiker Västervik	Ombudsfunktion	Antal timmar öppet
Ankarsrum, Coop	Systembolaget, förbutik med spel, DHL, PostNord, Schenker	101 timmar/vecka
Blankaholm	Postnord, Systembolaget	38 timmar/vecka och delvis obemannad
Edsbruk, Coop	Apoteksombud, DHL, Postnord, Schenker, Privpak, Systembolaget	91 timmar/vecka
Gamleby ICA	Postnord, ATG, svenska spel	91 timmar/vecka
Gunnebo, Handlarn	Postnord	50 timmar/vecka
Hasselö Handelsboa		Delvis bemannad, främst sommartid samt 2 h/ vecka vintertid
Hjorted handelsträdgård (ej livsmedel men ombudsfunktioner)	Postnord, apoteksombud	



Hjorted Nära dej (ej fullsortiment)	DHL, Bring	32 timmar/vecka och delvis obemannad
Loftahammar, ICA	Postnord, DHL, Schenker, Systembolag, ATG	66 timmar/vecka och delvis obemannad
Odensvi lanthandel	Apoteksombud, bank i butik	44 timmar/vecka och delvis obemannad
Totebo matbutik		55 timmar/vecka
Ukna Diversehandel	Apoteksombud, ATG, svenska spel, PostNord	50 timmar/vecka och delvis obemannad
Överum, Coop	Postnord, Systembolaget	98 timmar/vecka
DRIVMEDEL	Bensin(b), diesel (d), etanol (e), gas (g)	Offentlig laddstation i orten
Figeholm	Gästhamnens sjömack	Nej
Fårbo	Q-star, b, d, e.	Ja
Klintemåla	Gästhamnens sjömack	Nej
Kristdala	Q-star, b, d.	Ja
Påskallavik	Gästhamnen Kustmacken, b, d	Ja
Ankarsrum	Din X, b, d.	Ja
Blackstad	Q-star, b, d.	Nej
Blankaholm, Bälö	Din X, b, d.	Nej
Botorpström	-	Ja
Tindered Edsbruk	Q-star, b, d, e.	Ja
Gamleby	Preem, Q-star, b, d.	Ja
Gunnebo	-	Ja
Hallingeberg	-	Ja
Hjorted	Q-star, b, d, e.	Nej
Loftahammar	Din X b, d. Samt Petrobell sjömack	Ja
Odensvi	Q-star, b d.	Ja
Totebo	Q-star, d	Nej
Ukna	Bilisten b, d.	Nej
Överum	Q-star, b, d.	Nej